

3. Хигли Дж., Пкульский Я. Смена элиты и лидеров в либеральных демократиях // Социология: теория, методы, маркетинг. 2008. № 1. С. 67–84.
4. Burton M., Gunther R., Higley J. Introduction: Elite Transformations and Democratic Regimes // Elites and Democratic Consolidation in Latin America and Southern Europe / Ed. by J. Higley and R. Gunther. Cambridge : Cambridge University Press, 1992. P. 1–37.

Юрків Ярослава Ігорівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» м. Старобільськ, Україна.
yurkiv.yara@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9890-7855>

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК АДАПТИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Студенти-переселенці під час адаптації стикаються з низкою проблем соціально-демографічного, економічного та психолого-педагогічного характеру. Проте існує суспільне явище, роль якого у адаптації кожного студента до університетського середовища важко переоцінити. Мова йде про студентське самоврядування, яке ми розглянемо як адаптивне середовище.

Однією з найбільш важливих проблем навчання в сучасному ЗВО є адаптація внутрішньо переміщеної особи до умов навчання. Процес адаптації надзвичайно динамічний і його успіх залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних умов, функціонального стану тощо. Тобто кожна людина по-різному ставиться до одних і тих саміх подій, а один і той самий стимул у різних людей може викликати різну реакцію у відповідь. Таким чином, вивчення механізмів і закономірностей адаптації студента-переселенця в різноманітних навчальних умовах набуває в даний час важливого значення [1].

Сучасному суспільству необхідні люди, здатні не тільки співіснувати з навколишнім середовищем, а й реалізувати свій внутрішній потенціал. Прискорення процесів адаптації студентів-переселенців до нового для них способу життя і діяльності, дослідження психологічних особливостей психічних станів, а також виявлення психолого-педагогічних умов оптимізації даного процесу – все це надзвичайно важливі завдання. Від того, як довго за часом і по різних затратах відбувається процес адаптації, залежать поточні і майбутні успіхи студентів, процес їхнього професійного становлення.

Звернемося до самого поняття «адаптація».

«Адаптація» – це процес пристосування індивіда до нових умов, входження до нового соціального середовища, засвоєння норм такого середовища та вироблення нової моделі поведінки [2].

В. Семиченко запропонувала *концепцію* системного розгляду *процесу адаптації*, в основі якої покладено ідею щодо залежності ефективності процесу

адаптації людини від інтеграційних тенденцій особистості. На думку автора, кожен структурний компонент процесу адаптації є, в свою чергу, системою, яка включає: а) об'єктивне явище і його умови (так звані зовнішні умови); б) відносини, що виникають у людини, яка адаптується з відповідним явищем (ставлення, відносини, зв'язки); в) індивідуальні особливості самої людини, що відповідають чи не відповідають вимогам (внутрішні умови або власні ресурси людини) [3].

У соціально-педагогічній літературі розглядають такі форми адаптації студентів: *формальна* - пізнавально-інформаційне пристосування до нового оточення, структури вищої школи, змісту навчання в ній, її традицій, своїх обов'язків; *соціально-психологічна (суспільна)* - процес внутрішньої інтеграції (об'єднання) студента зі студентським оточенням; *дидактична* - проблема підготовки до нових форм і методів навчальної роботи у ЗВО, що відображає, в першу чергу, інтелектуальні можливості студентів [4]; *професійна* – пристосування до характеру, змісту, умов і організації навчального процесу, вироблення навичок самостійності в навчальній і науковій роботі.

Соціально-психологічна адаптація є інструментом у вирішенні такої проблеми, як формування у студента необхідного рівня в навчальній діяльності; від того наскільки швидко і легко проходить адаптація, наскільки велика віддача сил, енергії та інтелекту від студента.

Важливим аспектом у процесі адаптації студентів-переселенців є так зване адаптивне середовище. Тобто середовище, яке сприяє формуванню здатності особистості щодо швидкої трансформації внутрішніх резервів, які у своїй сукупності дозволяють здійснити успішний процес пристосування до зовнішніх умов.

На процес адаптації студентів-переселенців до умов навчання у ЗВО також впливає сукупність факторів, серед яких найбільш важливими є: а) кураторство; б) самоврядування; в) професорсько-

викладацький склад; г) психологічна служба.

В основу навчального процесу ЗВО покладена самостійна робота студента, самоорганізація його навчальної діяльності. Викладач лише орієнтує, спрямовує і контролює його роботу по знаходженню та практичному застосуванню знань. Саме тут студентське самоврядування займає передові позиції та об'єднує всі фактори впливу на студента-переселенця.

Для детального розуміння специфіки функціонування та діяльності студентського самоврядування, розглянемо саме поняття. Тож, *студентське самоврядування* – це управління та регулювання всієї різноманітності видів діяльності студента як особи, котра навчається у закладі вищої освіти.

На думку Г. Троцько, студентське самоврядування – це форма управління студентами різноманітною діяльністю свого колективу на засадах свободи, рівності, безпосередньої участі в керівництві його справами [5].

Ю. Кращенко розглядає систему студентського самоврядування як цілісний структурований механізм, який дає змогу студентам через самоорганізовану діяльність брати участь у керівництві справами свого колективу у взаємодії зі всіма органами управління ЗВО, захищати власні права та інтереси, сприяє гармонійному розвитку особистості майбутнього фахівця, виховуючи лідерські якості, соціальну активність [6].

Тож, згідно поняття, студенти самостійно організовують значну частину свого студентського життя, вирішують важливі питання у різних сферах університетського середовища, мають суб'єкт-суб'єктну взаємодію з адміністрацією та іншими представниками роботи свого ЗВО. Тому не дивно, що студентське самоврядування бере на себе одну з головних ролей в інтеграції студентів-переселенців до університетського середовища. І механізми реалізації цієї функції мо-

жуть бути абсолютно різні. Будь-яке студентське самоврядування в своїй основі містить колектив, який має єдину спільну мету, різноманітні шляхи його реалізації з використанням надзвичайно широкого спектру взаємодії як в самому колективі, так і з навколишнім середовищем, та базу певних навичок й умінь у встановленні контактів, взаємозв'язків з іншими особами, організаціями, враховуючи як психологічні, так і соціально-економічні особливості об'єкта.

На прикладі студентської ради, яка ефективно функціонує в ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» впевнено можна говорити, що студентське самоврядування дійсно самостійне, самоорганізоване об'єднання студентів, які прагнуть та можуть зробити студентське життя цікавішим та продуктивнішим. Адаптація першокурсників, студентів-переселенців зараз набуває особливої актуальності, тому студентська рада активно надає допомогу тим, хто її потребує у різноманітній формі: особисті співбесіди, лекції, тренінги психологічного характеру, соціальні проекти та культурно-масові акції, які дозволяють студенту-переселенцю «безболісно» та природно інтегруватися в те середовище, в яке він потрапив [7].

Отже, адаптація – це процес пристосування студента-переселенця до змінних умов соціального середовища. Адаптація як процес включає такі форми пристосування: формальну, соціально-психологічну, дидактичну, професійну. На успішність процесу адаптації впливають зовнішні умови; індивідуальні особливості та взаємовідносини. Важливим чинником, при цьому, є студентське самоврядування як цілісний структурований механізм, що дає змогу студентам через самоорганізовану діяльність брати участь у керівництві справами свого колективу у взаємодії зі всіма органами управління ЗВО, захищати власні права та інтереси, сприяє гармонійному розвитку особистості майбутнього фахівця, виховуючи лідерські якості, соціальну активність.

Список використаної літератури

1. Бондар Л. В. Психологічні проблеми адаптації першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Педагогіка, Психологія 2013. № 4. С. 25–29.
2. Бохонкова Ю. О. Соціально-психологічна адаптація першокурсників до умов вищих навчальних закладів: монографія. Луганськ: Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2011. 199 с.
3. Семиченко В. А. Психология деятельности. Київ: Издатель А. Н. Ешке, 2002. 248 с.
4. Левківська Г. П. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти: Навч. посібник. Київ: Либідь, 2001. 128 с.
5. Троцько Г. В. Студентське самоврядування як засіб розвитку особистості. *Педагогічна і психологічна науки в Україні*: Зб. наук. праць до 15-річчя АПН України: у 5 т. / АПН України. Київ: Пед. думка, 2007. Т. 1 : Теорія та історія педагогіки. С. 296–307.
6. Кращенко Ю. П. Виховання лідерських якостей майбутніх учителів у системі студентського самоврядування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» ; Ін-т проблем виховання НАПН України. К., 2012. 20 с.
7. Положення про студентське самоврядування в ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2015. 8 с.